

Stručni skup za praćenje ključnog epidemiološkog indikatora
EMCDDA-a „Zarazne bolesti”(DRID) u Mariji Bistrici
8. prosinca 2021.

Predstavljanje rezultata o provedenim fokus grupama i
indikatorima među korisnicima droga i programa
smanjenja štete u Slavoniji

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Služba za suzbijanje zlouporabe droga

Josipa Lovorka Andreić
Lara Ježić

Ciljevi

- Dobiti detaljan uvid o učestalosti i rezultatima rutinskog probirnog testiranja na virusne hepatitise i HIV te broju testiranih korisnika;
- Dobiti detaljan uvid u praksi prikupljanja i izvještavanja relevantnih podataka;
- Utvrditi utjecaj pandemije virusa COVID-19 na rutinska testiranja na virusne hepatitise i HIV;
- Utvrditi pokrivenost programima smanjenja štete;
- Utvrditi upućenost korisnika u mogućnosti testiranja i liječenja;
- Utvrditi mogućnosti za unaprijeđenje usluga za osobe koje boluju od poremećaja ovisnosti.

Sudionici

- 2 udruge koje se bave programima smanjenja šteta

- ❖ Ne - ovisnost
  - ❖ HELP

1 TZ – Biram novi život

- 4 Službe / Centra za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti ZZJZ

- ❖ Služba za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje Vinkovci
  - ❖ Služba za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje Osijek
  - ❖ Služba za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje Slavonski Brod
  - ❖ Služba za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje Virovitica

=13 + 5 korisnika i 8 stručnjaka

Metode

- ❖ Intervju
- ❖ Fokus grupe s korisnicima

Terapijska zajednica Biram novi život

Fokus grupa = nema korisnika iz područja Slavonije

- Intervju s predstavnicom
  - ❖ Prikupljaju dokumentaciju o testiranjima prilikom ulaska u terapijsku zajednicu.
  - ❖ Podaci se prikupljaju i izvještavaju putem Pompidou upitnika.
  - ❖ Smatrali bi korisnim kada bi mogli online vidjeti prethodne Pompidou upitnike popunjene u nekim drugim institucijama, a koje bi mogli dopuniti.
  - ❖ Otvoreni za vrijeme pandemije.

Službe za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti

- Najviše korisnika u Osijeku
- Trendovi intravenske konzumacije variraju prema mjestu.
- Nove osobe koje ulaze u tretman zbog poremećaja ovisnosti o opijatima kao primarno sredstvo često navode supstitucijsku terapiju.
- Praksa testiranja se razlikuje diljem Slavonije.
- Problematika dostavljanja medicinske dokumentacije.
- Način konzumacije droga, podaci o zadnjem testiranju, podaci o dijeljenju igala i šprica → Pompidou upitnik

Službe za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti

- Sustavno se ne prikupljaju podaci o aktivno bolesnim korisnicima.
- Sustavno se ne prikupljaju podaci o rizičnim spolnim ponašanjima.
- Od preporučenih aktivnosti za predmetnu populaciju većina službi najčešće provodi psihosocijalni tretman, dok je jedna služba navela kako najčešće provodi upućivanje na liječenje.
- Većina službi je navela kako je svojim početkom pandemija virusa COVID-19 utjecala na testiranja zbog smanjenog odaziva korisnika.

Službe za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti

Prijedlozi za unaprjeđenje:

- ✓ Prikupljanje detaljnijih informacija nego putem Pompidou upitnika
- ✓ Digitalizirano pružanje informacija za korisnike o cijepljenju, testiranju, programima smanjenja štete.

U slučaju započinjanja provedbe rutinskih probirnih testiranja smatraju da bi se trebala provoditi jednom godišnje kod stabilnih korisnika, a prema potrebi kod osoba s povećanim rizikom.

Udruge koje provode programe smanjenja šteta

- Udruga HELP provodi outreach na području Osijeka, Vukovara i Đakova u dogovoru sa svojim korisnicima.
- Udruga Ne - ovisnost provodi program smanjenja štete unutar svojih prostorija.

Udruge smanjenja šteta

- 50 – 100 korisnika godišnje.
- Udruga Neovisnost organizira testiranje jednom do dva puta godišnje u suradnji s Centrom za zaštitu mentalno zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti na HBV, HCV, HIV i TBC.
  - *Smanjeni odaziv zbog manjka interesa*
- Vodi se evidencija o broju podijeljenog pribora za injektiranje i kondoma.
- Osvještavanje o važnosti i mogućnostima testiranja.

Udruge smanjenja šteta

- Pandemija nije utjecala na provedbu outreach programa smanjenja šteta.
- Utjecala je na rad udruge Ne - ovisnost u vidu smanjenog vremena kontakta sukladno preporukama epidemiologa.

Perspektiva korisnika - osoba u tretmanu Službi i osoba u programima smanjenja šteta

Povijest korištenja droga injektiranjem (godine)

- 3-26 godine

Svi sudionici imali su dugogodišnju povijest injektiranja

Koliko osoba poznajete koje koriste droge injektiranjem, a nisu u tretmanu kod liječnika?

- 0 – 10 (više)

Svi sudionici naveli su kako poznaju nekoliko osoba koje nisu u tretmanu liječenja, a koriste opijate.

Kao glavne **razloge** ne uključivanja u tretman naveli su kako im **bližnje osobe ili poslodavci** ne bi **saznali** za njihove poteškoće s ovisnošću.

Količina osoba koje poznaju ovisi od osobe do osobe, što vjerojatno ovisi u kojim krugovima se kreću.

Razlozi da se oni ne javljaju u tretman - stigmatizacija

„žena, djeca, posao - njihova bliža okolina ili radna okolina niti ne zna za problem ovisnosti”

„i kod mene u kućanstvu neki ljudi ne znaju uopće za moj problem s ovisnosti.
Tako da to držim kao nekakvu tajnu”

„zbog posla i da ga ne bi poslodavac drukčije gledal nakon tolki niz godina kaj
je radil tam”

„da ne dobije otkaz”

„ja sam bila dugi niz godina, dok se nisam prijavila. Dok sam radila u bolnici.
Malo bi to bilo nezgodno.”

Učestalost dijeljenja pribora za injektiranje

Odgovori o povijesti dijeljenja korištenih igala i šprica razlikuju se.

Uočeno je kako je **u prošlosti** prije početka provedbe programa smanjenja šteta dijeljenje pribora za intravenoznu konzumaciju bilo **učestalije**.

Većina sudionika navodila je kako **u zadnjih nekoliko godina u pravilu ne dijele igle i šprice**.

Dio sudionika naveo je kako **dijele pribor ako se nađu u situaciji da im je čisti pribor nedostupan**.

Percepcija dostupnosti čistog pribora za injektiranje

Svi su naveli kako pribor **mogu kupiti u ljekarni**.
Noću je jedna dežurna dostupna.

U OS znaju da postoji neka udruga, jedna osoba bila
1-2 puta s prijateljem

U Vinkovcima ne postoji smanjenje šteta

Znaju da postoji u ST - NX, izvan RH - sobe za injektiranje
Besplatan pribor nije im dostupan, kupuju u ljekarni

„Nekad *ljekara ne bi htjela prodati,
dežurna, u noći, igle*. Me shvaćate?”

„nekad *kad bi bila neka koja nije bila dobre volje, onda nije htjela
prodati*, a onda bi naštetila ljudima jer bi oni uzeli bilo kakvu iglu
samo da se.... Me shvaćate? ...tak da to je u biti nepravda

Procjene dostupnosti čistog pribora poprilično su se razlikovale.

Zaposlene osobe smatrale su da im je pribor uvijek dostupan.

Osobe koje uzimaju veću količinu pribora u programima smanjenja štete, također smatraju da im je pribor dostupan, dok su ostale osobe i one koje nisu bile upućene u postojanje udruga koje se bave smanjenjem šteta odgovorile kako im čisti pribor **nije uvijek dostupan** kada im treba.

Osobna svijest o potrebi testiranja i važnosti nedijeljenja

„ni ja nikad. *Uvijek sam imal svoj pribor i sve svoje.* Nikad nisam htio s nikim drugim ići. Išel sam uvijek redovito na testiranja bolnička, koja su se plaćala. Samo je meni od bratove žene mama radila u bolnici pa sam testiranja obavljao *jeftinije*, tak da sam na svu sreću da pokucam na hepatitis negativan, ali to *nije zato jer sam išel redovito na testiranja, nego jer sam pazil na sebe.*”

■ Testiranje - ikada na hepatitis B, hepatitis C i HIV?

Od svih sudionika samo je jedna osoba navela kako nikada nije pristupila testiranju.

Ostale osobe testirale su se ili prilikom ulaska u tretman liječenja ili prema potrebi.

Koliko puta ste se testirali na hepatitis B, hepatitis C i HIV?

- Većina osoba testirala se više puta.
- Osobe koje su bile zaražene hepatitisom C testiraju se kontinuirano sa svrhom praćenja statusa bolesti.
- Samo jedna osoba nije nikad pristupila testiranju.

Znanje o mogućnosti i dostupnosti testiranja

S obzirom da je većina testirana, navode mjesta gdje su se testirali:
transfuzija, Služba / Centar za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti/ dz

Razlozi za testiranje

Većina (9) - samoinicijativno pristupilo testiranju, dok su ostale osobe testirane prema uputi liječnika.

Jesu li vas savjetovali o testiranju na hepatitis B, hepatitis C i HIV? Ako da, gdje su vas savjetovali (Službe, Udruge, Terapijske zajednice...)?

Većina sudionika navodila je kako ih savjetuju o testiranju u Centrima za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti. Jedna osoba navela je kako su je savjetovali u KBC Sestre Milosrdnice te jedna u terapijskoj zajednici.

Koliko zaraženih osoba hepatitisom C poznajete, a da se ne liječe?

Svi navode kako poznaju nekoga tko boluje od hepatitisa C, a da se ne liječi. Navodili su kako poznaju od 1 do 100 osoba. Uzimajući navod o poznавању 100 osoba s rezervom, omjer se smanjuje na 1 – 40. Naglasili su kako je i to preosobna informacija o kojoj se često ne govori.

Što mislite zašto se dobro testirati na hepatitis B, hepatitis C i HIV, a zašto loše?

U pravilu navode kako se **korisno testirati** i kako je vrlo važno znati svoj status zbog svog zdravlja i zbog sprječavanja širenja zaraze. Navodili su **problematiku testiranja putem uzorka venske krvi iz razloga što kasnije imaju česte upale i oteklina uslijed otežanog pronalaska vena od strane medicinskog osoblja**. Naglasili su kako nemaju problema s testiranjem na slinu.

Spremnost za liječenje u slučaju pozitivnog nalaza

Većina sudionika je navela kako bi se liječila, dok je jedna osoba rekla kako u ovom trenutku nije sigurna, a jedna je rekla kako ne bi. Od razloga za neliječenje istaknuto je kako je svejedno kada i kako će umrijeti, ali da neće izbjegći smrt.

Znate li da je hepatitis C danas izlječiva bolest te da se liječi tabletama?

Osobe koje su zaražene hepatitisom C, upućene su u tretman liječenja, dok ostale osobe posjeduju poluinformacije ili informacije o starom načinu liječenja.

Je li korona virus utjecao na vašu mogućnost i želju za testiranjem na hepatitis B, hepatitis C i HIV?

Navode kako koronavirus nije utjecao na njihovu želju i mogućnost za testiranjem na hepatitis B, hepatitis C i HIV.

Zaključno

- Negativni aspekti

- Postoji veći broj opijatskih korisnika nego što ih je u tretmanu
- Razlozi neuključivanja u tretman -stigmatizacija
- Slaba dostupnost programa smanjenja šteta (Vinkovci, Slavonski Brod, Virovitica, Osijek – ako znaju uglavnom se spominje Ne-ovisnost)
- Korisnicima u programima smanjenja štete pribor dostupan, ostalima nije uvijek dostupan kada im treba.
- Svi poznaju nekoga tko boluje od hepatitis C, a da se ne liječi
- problematika testiranja putem uzorka venske krvi iz razloga što kasnije imaju česte upale i oteklina uslijed otežanog pronađaska vena od strane medicinskog osoblja.
- Većina je samoinicijativno pristupila testiranju
- dugogodišnja povijest injektiranja
- Znanja o načinu tretmana HCV imaju zaraženi, ostali - poluinformacije ili informacije o starom načinu liječenja.

Zaključno

- Pozitivni aspekti

- Dijeljenje pribora - u prošlosti učestalije. Većina ne dijeli osim ako se nađu u situaciji da im je čisti pribor nedostupan.
- **Većini se pruža usluga savjetovanja o mogućnostima testiranja u Službama**
- **Većina se testirala-** prilikom ulaska u tretman liječenja ili prema potrebi, nekoliko puta
- **Većina sudionika je navela kako bi se liječila** u slučaju pozitivnog nalaza
- **Većina vidi dobrobit u testiranju**
- koronavirus nije utjecao na motivaciju i mogućnosti testiranja
- nemaju problema s testiranjem na slinu
- Zaposlene osobe kupuju pribor kupuju u ljekarni.

Slavonija – prijedlozi za unaprjeđenje

- Obuhvata većeg broja opijatskih korisnika
- Smanjenje stigmatizacije
- Poboljšanjem dostupnosti i vidljivosti programa smanjenja šteta te u ljekarnama tijekom noći
- Jačanje motivacije oboljelih od HCV za liječenjem – potreban bolji obuhvat
- Primarna testiranja putem oralnih testova, uz savjetovanje i motivaciju za testiranjem putem venske krvi te skrb o venama
- Češće institucionalno poticanje na testiranje
- Unaprijediti znanja o načinu liječenja HCV-a

dugogodišnja povijest
injektiranja – rizik za
zarazne bolesti i
predoziranja

Hvala na pažnji 😊